

KIRJALLINEN KYSYMYS 883/2013 vp

Vakuutuslääkärin sidonnaisuudet ja esteellisyys

Eduskunnan puhemiehelle

Pyydän oikeusministeriltä kannanottoa, tulisiko vakuutuslääkärin julkistaa sidonnaisuutensa tehdessään muuta työtä. Toiseksi kysyn ministeriltä vakuutuslääkäreiden jääviydestä toimia vakuutuslääkärinä omistaessaan työnantajaansa, vakuutusyhtiötä. Omistaessaan vakuutusyhtiön osakkeita vakuutuslääkäri saa pääomatuloa yhtiöstä. Ovatko vakuutuslääkärit esteellisiä tekemään pakollisten vakuutusten korvauspäätöksiä (vaikkakin virkailijan nimissä) omistaessaan ko. vakuutusyhtiön osakkeita?

Lääketeollisuus on siirtymässä vuonna 2016 käytäntöön, jossa kuluttaja voi netistä tarkastaa lääkäreiden saamat rahat ja edut lääkeyrityksiltä. Tämän johdosta kysyisin, tulisiko avoimuuden hengessä myös vakuutuslääkäreiden esittää esitelytiedoissaan työskentelynsä vakuutusyhtiöissä.

Tätä puoltaa mm. se, että eduskunnan oikeusasiamies on ottanut ratkaisussaan 117/4/03 kantaa lääkäreiden nimitietojen antamiseen. Ratkaisussa todetaan, että Potilasvakuutuskeskus toimi hyvän hallintotavan vastaisesti kieltäytyessään luovuttamasta asiantuntijakokouksen lääkärien nimitietoja kantelun tehneelle henkilölle.

Päätös vakuutuskorvausasiassa, esim. henkilövahingossa, kirjataan vakuutusvirkailijan tekemäksi, ja vakuutuslääkärin henkilöllisyys sala-

taan. Vakuutusvirkailijat perustavat päätöksensä kuitenkin korkeakoulutetun erikoisasiantuntijan antamaan lausuntoon, eikä heillä omaa pelivaraa päätöksen suhteen voi olla. Todellisuudessa nimetön vakuutuslääkäri päättää vakuutuskorvauksen myöntämisestä tai epäämisestä.

Vakuutuslääkäreiden henkilöllisyyden salaaminen estää kansalaisia valvomasta hyvän hallinnon ja hallintolain toteutumista.

Kysyn myös, ovatko oikeusministerin mielestä valvonnan puute ja lääkärin henkilöllisyyden salaaminen linjassa hallintolain hengen ja kirjaimen kanssa. Onko vakuutuslääkärien toiminnan valvonta ajan tasalla ja riippumatonta?

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Ovatko oikeusministerin mielestä valvonnan puute ja vakuutuslääkärin henkilöllisyyden salaaminen linjassa hallintolain hengen ja kirjaimen kanssa ja

onko vakuutuslääkäri hallintolain tai minkään muun lain tai asetuksen mukaan esteellinen päättämään pakollisten vakuutusten korvauksista, jos hän saa pääomatuloa vakuutusyhtiöstä?

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 2013

Kaj Turunen /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kaj Turusen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 883/2013 vp:

Ovatko oikeusministerin mielestä valvonnan puute ja vakuutuslääkärin henkilöllisyyden salaaminen linjassa hallintolain hengen ja kirjaimen kanssa ja

onko vakuutuslääkäri hallintolain tai minkään muunkaan lain tai asetuksen mukaan esteellinen päättämään pakollisten vakuutusten korvauksista, jos hän saa pääomatuloa vakuutusyhtiöstä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vakuutetulla on viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) ja oikeuskäytännön nojalla oikeus saada tieto vakuutusyhtiössä hänen asiaansa käsitelleistä henkilöistä. Nämä tiedot ilmenevät asiakirjoista, jotka ovat julkisuuslain nojalla asianosaisjulkisia. Esimerkiksi tapauksessa KHO 2003:57 korkein hallinto-oikeus katsoi, että vakuutetulla oli asianosaisena oikeus saada tieto käsittelylehdillä hänestä esitettyjen, esittäjien nimikirjaimilla varmennettujen tietojen ja arvioiden antajien henkilöllisyydestä. Vakuutusyhtiön lääkäreiden henkilöllisyyttä ei siis salata, vaan vakuutettu saa tiedot pyytäessään.

On myös syytä huomata, että vakuutusyhtiön lääkäri ei tee korvausratkaisuja. Ratkaisuista ilmenee sen tekijä, ei lääkäri.

Hallintolaissa (434/2003), jota sovelletaan myös julkista valtaa käyttävään yksityiseen, säädetään esteellisyydestä muun muassa ns. intressi-

jäävitapauksessa. Lain 28 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen läheiselleen.

Vähäinen osakeomistus johtaa esteellisyyteen yleensä vain silloin, jos käsittelyllä voi olla osakeomistukseen erityisen tuntuvaa vaikutusta (KHO 2009:89). Edun tulee olla erityistä, tavanomaisesta poikkeavaa ja odotettavissa olevaa, eli sille on asetettu konkreettisuus- ja tietynasteinen välittömyysvaatimus. Edun luonne arvioidaan aina tapauksittain. (Kulla: Hallintomenettelyn perusteet, 2012, s. 184 ja Niemivuo - Keravuori-Rusanen - Kuusikko: Hallintolaki, 2010, s. 238).

Lähtökohtaisesti lääkäriä ei voida pitää esteellisenä, vaikka hän omistaisi yhtiön osakkeita. Esteellisyys ratkaistaan kuitenkin aina tapauskohtaisesti. Esteellisyyttä koskevien ratkaisujen tekeminen ei kuulu oikeusministeriön toimivaltaan.

Vakuutusyhtiön lääkärin velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksia ei ole säädetty kuten on säädetty valtion ylimpien virkamiesten (valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri, puolustusvoimien komentaja, valtiosihteeri, valtiosihteeri kansliapäällikkönä, kansliapäällikkö, alivaltiosihteeri ja osastopäällikkö sekä näitä virka-asemaltaan vastaavat ministeriön virkamiehet, tietyt virastojen päälliköt ja ministerin erityisavustaja) sekä tuomarien sidonnaisuusilmoituksista. Ilmoitettavia varallisuustietoja ovat näiden virkamiesten osalta valtion virkamieslain (750/1994) esitöiden (HE 236/1996 vp) merkittävät omistukset kotimaisissa ja kansainvälisissä yrityksissä sekä huomattavat taloudelliset vastuut. Sitä, milloin on kysymyksessä merkittävä omistus tai huomattava taloudellinen vastuu, ei ole tarkoituksenmukaista määritellä yleisellä ta-

solla yksiselitteisesti. Taloudelliset tiedot kuten osakkeenomistus eivät ole julkisia.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä hanke vakuutuslääkärijärjestelmän kehittämisek-

si. Tässä hankkeessa selvitetään myös vakuutusyhtiöitten lääkärin sidonnaisuuksia koskevat kysymykset.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2013

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 883/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Kaj Turunen /saf:

Är enligt justitieministerns mening avsaknaden av övervakning och hemlighållande av en försäkringsläkares identitet i linje med andan och ordalydelsen i förvaltningslagen och

är en försäkringsläkare enligt förvaltningslagen eller någon som helst annan lag eller förordning jävig att besluta om ersättning från obligatoriska försäkringar, om han eller hon får kapitalinkomst från försäkringsbolaget?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Den försäkrade har med stöd av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, offentlighetslagen) rätt att få uppgift om de personer inom försäkringsbolaget som har behandlat hans eller hennes ärende. Dessa uppgifter framgår av handlingar som enligt offentlighetslagen är partsoffentliga. T.ex. ansåg högsta förvaltningsdomstolen i fallet HFD 2003:57 att den försäkrade som part hade rätt att få reda på identiteten för de personer som gett uppgifter och bedömningar om honom på handläggningsbladet. Uppgifterna och bedömningarna hade bekräftats med initialer. Ett försäkringsbolags läkares identitet hemlighålls alltså inte, utan den försäkrade får uppgifterna på begäran.

Det är också skäl att observera att ett försäkringsbolags läkare inte fattar ersättningsbeslut.

Av avgörandet framgår den som fattat det, inte läkaren.

I förvaltningslagen (434/2003), som också tillämpas på privata aktörer som utövar offentlig makt föreskrivs om jäv i bl.a. s.k. intressejävsfall. Enligt 28 § 1 mom. 3 punkten är en tjänsteman jävig, om avgörandet i ärendet kan medföra synnerlig nytta eller skada för tjänstemannen eller för en närstående till honom eller henne.

Ett mindre aktieäggande leder till jäv i allmänhet enbart om behandlingen kan ha en särskilt kännbar inverkan på aktieägandet (HFD 2009:89). Förmånen ska vara särskild, avvikan från det sedvanliga och kunna förväntas, dvs. på den har ställts ett krav på att vara konkret och till en viss grad omedelbar. Förmånens karaktär bedöms alltid från fall till fall. (Kulla: Hallintomenettelyn perusteet 2012, s. 184 och Niemivuo - Keravuori-Rusanen - Kuusikko: Hallintolaki, 2010, s. 238).

Som utgångspunkt kan en läkare inte anses som jävig fastän han eller hon äger aktier i bolaget. Jävet avgörs dock alltid från fall till fall. Det hör inte till justitieministeriets behörighet att fatta beslut om jäv.

Det har inte föreskrivits om försäkringsläkares skyldighet att uppge bindningar så som det har föreskrivits om de högsta statstjänstemännens anmälningar om bindningar (justitiekanslern i statsrådet och justitiekansleradjointen, kommandören för försvarsmakten, statssekreterare, statsekreterare som kanslichef, kanslichef, understatssekreterare och avdelningschef samt ministerietjänstemän som till sin tjänsteställning motsvarar dessa, vissa chefer för ämbetsverk och ministerns specialmedarbetare) samt domare. De förmögenhetsuppgifter som ska uppges är för dessa tjänstemäns del enligt förar-

betena (RP 236/1996 rp) till statstjänstemannalagen (750/1995) betydande ägande i inhemska och internationella företag samt betydande ekonomiska ansvar. Det är inte ändamålsenligt att på ett allmänt entydigt plan definiera när det är fråga om ett betydande ägande eller ett betydande

ekonomiskt ansvar. Ekonomiska uppgifter såsom aktieägande är inte offentliga.

Vid social- och hälsovårdsministeriet är anhängigt ett projekt som syftar till att utveckla försäkringsläkarsystemet. I detta projekt utreds också frågorna kring försäkringsbolagens läkares bindningar.

Helsingfors den 23 oktober 2013

Justitieminister Anna-Maja Henriksson